

۱۹۲۵۸۹۲

بهداشت محیط و فضای سبز مدارس
با سلامت روانی

مؤلف:

حسین امینی برنجستانی

نشر راشدین

سرشناسه	: امینی برنجستانیکی، حسین، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: بهداشت محیط و فضای سبز مدارس با سلامت روانی/مولف حسین امینی برنجستانی.
مشخصات نشر	: تهران : : راشدین، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: 978-600-361-316-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: بهداشت مدرسه‌ها-- ایران
موضوع	: School hygiene-- Iran
موضوع	: مدرسه‌ها -- ایران -- سلامت‌پروری
موضوع	: Schools -- Iran -- Health promotion services
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۳۴۰۹۱۵ الف۹الف/
رده بندی دیوید	: ۷۱/۳۷۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۲۱۰۷۲۰

■ انتشارات راشدین

■ عنوان کتاب: بهداشت محیط و فضای سبز مدارس با سلامت روانی

■ مؤلف: حسین امینی برنجستانیکی

■ نظارت فنی: راهب عارف

■ صفحه آرا و طراح جلد: افسانه حسن بیگی

■ چاپ و صحافی: کورش ۲

■ نوبت چاپ: اول-۱۳۹۵

■ شمارگان: ۱۰۰۰

■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۶۱-۳۱۶-۴

■ قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

■ نشانی: میدان انقلاب - کارگر جنوبی - بن بست گشتار - پلاک ۴ واحد ۶

■ تلفن / نمابر: ۶۶۱۲۳۴۴۹ - ۶۶۴۰۸۲۲۴

www.rashedin.info

Email: rashed1829@yahoo.Com

■ پایگاه اینترنتی:

■ پست الکترونیک:

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۷		سخنی درباره این کتاب
۹		درآمد
۲۳		فصل اول: محیط فیزیکی و فضای روانی مدرسه
۲۴		بخش اول) مبانی نظری
۲۴		۱-۱ محیط فیزیکی و فضای روانی مدرسه
۲۵		۱-۱-۱ مشخصات ساختمانی آموزشگاه
۲۵		۱-۱-۱-۱ محل مدرسه
۲۷		۱-۱-۱-۱ چشم انداز محیط مدرسه
۲۸		۱-۱-۱-۳ مین بازی
۳۰		۱-۱-۱-۴ ساختمان مدرسه
۳۴		۱-۱-۱-۶ و ۱-۱-۱-۷ تدریس در مدرسه
۴۰		۱-۱-۱-۷ آب آشامیدنی و اسنacks آموزان
۴۱		۲-۱ بهداشت روانی
۴۱		۱-۲-۱ تعریف بهداشت روانی
۴۳		۲-۲-۱ اهداف بهداشت روانی
۴۴		۳-۲-۱ اصول بهداشت روانی
۴۵		۴-۲-۱ عوامل موثر بر بهداشت روانی دانش آموزان
۴۵		۱-۴-۲-۱ عوامل اقتصادی
۴۷		۲-۴-۲-۱ عوامل آموزشی (مدرسه)
۵۸		۳-۴-۲-۱ عوامل اجتماعی
۶۳		۴-۴-۲-۱ عوامل فرهنگی
۶۹		بخش دوم) پیشینه پژوهش
۷۶		بخش سوم) خلاصه و جمع بندی
۷۹		فصل دوم: تفسیر و تحلیل یافته های پژوهش
۸۰		۱-۲ مقدمه

۸۱	بخش اول: تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها شامل
۸۲	بخش دوم: آمار استنباطی: آزمون فرضیه های پژوهش
۸۲	۲-۲ تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها
۸۳	۱-۲-۲ بررسی ویژگی های جمعیت شناختی پاسخ گویان
۸۵	۲-۲-۲ وضعیت بهداشت محیط مدارس در مقایسه با استانداردها
۸۸	۳-۲-۲ وضعیت فضای سبز مدارس
۸۹	۴-۲-۲ وضعیت بهداشت روانی دانش آموزان
۹۷	۳-۲ آمار استنباطی
۱۰۹	فرم سنجش
۱۱۳	بحث و نتیجه گیری
۱۲۳	منابع

سنجی درباره این کتاب

هدف اصلی از انجام این پژوهش بررسی رابطه بین وضعیت بهداشت محیط و فضای مدارس مقطع راهنمایی شهر قائمشهر با سلامت روانی دانش آموزان بوده است. روش تحقیق با توجه به ماهیت موضوع، توصیفی از نوع وابستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش عبارتند از کلیه مدارس و دانش آوزان مقطع راهنمایی شهر قائمشهر که به روش نمونه گیری تصادفی ساده ای در مجموع مشخصات ۱۵ مدرسه اخذ شده و اطلاعات مربوط به سلامت روانی ۳۰۰ دانش آموز به عنوان نمونه مورد سنجش قرار گرفته است.

برای جمع آوری اطلاعات چک لیستی براساس استانداردهای بهداشت محیط مدارس تهیه شده که توسط آن وضعیت مدارس مورد بررسی با استانداردها مقایسه می گردد. برای سنجش وضعیت

سلامت روانی (عمومی) دانش آموزان نیز از پرسشنامه وضعیت سلامت روان (GHQ) استفاده شده است.

نتایج نشان داد که رابطه معناداری بین بهداشت محیط مدارس و سلامت روانی (عمومی) دانش آموزان مورد بررسی وجود داشته است. همچنین نتایج در مورد بررسی رابطه فضای سبز مدارس با سلامت روانی دانش آموزان نشان داد که فضای سبز در مجموع رابطه ای با سلامت روانی دانش آموزان نداشته و در میان ابعاد چهارگانه سلامت روان فقط بر بعد افسردگی رابطه وجود داشته است.

مقدمه

انسان موجودی پیچیده و دارای ابعاد مختلفی است که حیات وی در اثر تعادل و سبب این ابعاد هضم شده و دوام می آورد. یکی از این ابعاد، سلامت روان می باشد که نظام نامه سازمان بهداشت جهانی آن را اینگونه تعریف می کند: «سلامت روان، حالت کامل آسایش و کامیابی زیستی - روانی - اجتماعی است و صرف فقدان بیماری یا معلولیت نمی باشد». سلامت روان در مفهوم عام خود به سلامت فکر و تعادل روانی و دارا بودن خصوصیات مثبت روانی اطلاق می گردد و راه های دست یابی به سلامت فکر و روح که برای تعالی و تکامل فردی و اجتماعی انسان ها لازم است با پرداختن به آن روشن می شود و همچنین در مفهوم تخصصی خود رشته ای از بهداشت است که افراد تحصیل کرده و دارای مهارت و

تجربیات خاص با اتخاذ روش های علمی، آن را به مردم آموزش می دهند (عناصری، ۱۳۸۶: ۷۶).

مدرسه خانه دوم کودک و محلی برای پرورش اجتماعی اوست. بخش عظیمی از زندگی کودک به شکلی فزاینده در اختیار مدرسه قرار می گیرد. با افزایش مشکلاتی مانند فقر، بی بند و باری، خانواده تک والدی، خشونت، بد رفتاری و بی توجهی، نقش مدارس با اهمیت تر می شود (فلاهرتی، ویست و وارنر^۱، ۱۹۹۶: ۳۴۲). مدارس موجود نشان می دهند تعداد زیادی از کودکان و نوجوانان در حال رشد هستند که از حمایت و راهنمایی کافی خانواده برخوردار نیستند. شاخص های سوء مصرف مواد، رفتارهای پر خطر جنسی، بزه کاری، خودکشی و عملکرد ضعیف در مدرسه نشان می دهد که تعداد زیادی از کودکان و نوجوانان دارای مشکلات فراوانی هستند و رفتارهای پر خطری را تجربه می کنند. این عوامل به صورت بالقوه مانع سازندگی و نقش آفرینی مثبت آنان در جامعه می شود. در چنین حالتی مدرسه می تواند کنار خانواده می تواند به گونه ای عمل کند که از مشکلات رفتاری این کودکان و نوجوانان پیشگیری شود و بر توانایی های اجتماعی

^۱ . Flaherty, Weist & Warner

آنان افزوده گردد (ویسبرگ و گرین برگ^۱، ۱۹۹۸: ۸۷۹). یکی از مسائل مهمی که در کنار رفتار معلمان و مسئولین مدرسه می تواند در بهداشت روانی دانش آموزان رابطه زیادی داشته باشد، فراهم بودن محیط مناسب در مدرسه و بهداشت مدرسه و در کنار آن فضای سبز مناسب در مدرسه باشد. به نظر می رسد فراهم نمودن این عوامل یعنی محیطی سالم و بهداشتی و فرح بخش با تدارک فضای سبز مناسب می تواند در روحیه و سلامت روان دانش آموزان اثر مثبتی داشته باشد.

پژوهش حاضر با عنوان "بارسی رابطه بهداشت محیط و فضای سبز مدارس با سلامت دانش آموزان" (مومی) دانش آموزان دوره راهنمایی شهر قائمشهر^۲، در پنج فصل (فصل اول: کلیات پژوهش، فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش، فصل سوم: روش شناسی پژوهش، فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها، فصل پنجم: خلاصه، نتیجه گیری و پیشنهادها) طراحی گردیده است. این فصل یعنی فصل اول، یکی از مهم ترین فصل های این پایان نامه است. در مجموع در این فصل به مباحثی مانند: بیان مسأله، اهمیت و ضرورت انجام پژوهش، اهداف پژوهش، مدل مفهومی پژوهش،

^۱. Weissberg & Greenberg

فرضیه های پژوهش، تعاریف واژه ها و اصطلاحات، محدوده های پژوهش و سرانجام نیز متغیرهای پژوهش پرداخته خواهد شد.

مدرسه و محیط های آموزشی کانون توجه صاحب نظران سلامت روان هستند. از این رو که این محیط با گروه های سنی که به عنوان گروه های حساس شناخته می شوند سروکار دارند. سنین دبستان، راهنمایی و دبیرستان به عنوان سنینی شناخته می شوند که پایه ریزی شخصیت افراد در بزرگسالی در این سنین روی می دهد. مساله قابل توجه این است که این دسته از گروه های سنی بیشتر اوقات خود در این مدارس و محیط ها می گذرانند و روشن است که فضای موجود در مدرسه رابطه زیادی با سلامت افراد در بزرگسالی دارد. بر این اساس صاحب نظران مسائل روانی در کنار توصیه به خانواده ها در جهت شناخت عوامل موثر در بهداشت روانی و تامین آن، مراکز آموزشی و مدارس را کانون توجه خود قرار داده اند و ایجاد آشنایی و رعایت این عوامل را در مدارس اکیداً توصیه نموده اند.

در مورد بهداشت روانی تعاریف متعددی وجود دارد. سازمان جهانی بهداشت، بهداشت روانی را "توانایی کامل برای ایفای نقش های اجتماعی، روانی و جسمی می داند و معتقد است که بهداشت

روانی فقط عدم وجود بیماری یا عقب ماندگی نیست؛ یعنی فرد نه تنها در محورهای جسمانی، روانی و اجتماعی باید کارکردهایش سالم باشد، بیمار نباشد، شاد باشد و از زندگی خود لذت ببرد، بلکه در جهت شکوفایی خود هم حرکت کند. بهداشت روانی همان سلامت فکر و قدرت سازگاری فرد با محیط و اطرافیان است. ما همپناز به از جسم خود مراقبت می کنیم، باید روح خود را نیز مقاوم تر کنیم تا زندگی بهتری داشته باشیم. در زندگی "چگونه بودن" بسیار مهم تر از "بودن یا نبودن" است. ایجاد فرصت برای شکوفایی استعدادها، توانایی ها و کنار آمدن با خود و دیگران یکی از اهداف مهم و اساسی بهداشت روانی است. جوامع مختلف سعی می کنند تا سیاست های مربوط به بهداشت روانی را سازماندهی کنند. اصل کلی در این تلاش، سالم سازی محیط های اجتماعی است که افراد جامعه را در بر می گیرد. این نگرش سالم می کند که خانواده ها بیش از پیش با بهداشت روانی خانواده و روانی خویش پیشگیری و درمان بیماری های روحی آشنا شوند (در ریش محمدی، ۱۳۹۱: ۴۰).

محیط موسسه آموزشی، در سطوح مختلف کودکان، دبستان، دبیرستان و دانشگاه از عواملی است که تأثیر اساسی در بهداشت

روانی افراد دارد. کار آموزش و پرورش در آموزشگاه ها، در واقع دنباله کار پرورش شخصیت افراد در محیط خانواده است. مدارس باید به گونه ای باشند تا از هر لحاظ به نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان پاسخ دهند. در آموزش و پرورش نوین فضای فیزیکی به عنوان یک عامل زنده و پویا در انجام فعالیت های آموزشی و تربیتی دانش آموزان تلقی می گردد. چنانچه در مدرسه آب سالم، سرویس های بهداشتی، فضای کافی، سیستم جمع آوری مراد اند، تجهیزات، وسایل مناسب و استاندارد و همچنین فضای سر مناسب وجود نداشته باشد یا به طور کلی آسایش محیطی فراهم نشود، با طور قطع تلاش های آموزش و پرورش و معلمان و مربیان باز، بی مطلوب نخواهد داشت.

با توجه به مطالب فوق و اهمیت بهداشت روان و سلامت دانش آموزان و نقش مهمی که محیط مدرسه فضای سبز می تواند بر بهداشت روان و سلامت دانش آموزان داشته باشد، پژوهشگر در این پژوهش به دنبال پاسخ گویی به این سوال است که آیا بین محیط و فضای سبز مدارس با سلامت روانی (عمومی) دانش آموزان دوره راهنمایی شهر قائمشهر رابطه وجود دارد؟

یکی از مهم ترین و ابتدایی ترین حقوق و نیازهای حیات بشری سلامت است که از عمده ترین برنامه های دولت محسوب شده و برای دستیابی به بالاترین سطح آن باید به تمامی گروه های جامعه توجه شود. در این میان دانش آموزان از اهمیت خاصی برخوردار هستند، زیرا آنان علاوه بر اینکه جزء اقشار آسیب پذیر جامعه می باشند، ساران جامعه نیز محسوب می گردند.

یکی از راه های ارتقاء بهداشت و سلامت دانش آموزان تحقق هدف های بهداشتی مدارس و استاندارد نمودن آن ها از دیدگاه بهداشتی بوده تا علاوه بر تأمین و حفظ سلامت آن ها زمینه فراگیری رفتارهای بهداشتی در جامعه افزایش یابد. مدرسه یکی از مهم ترین نهادهای سازمان یافته رسمی در عمر جامعه ای است که باید با فراهم نمودن محیطی سالم و بهداشتی به جسم و روان کودک جامعه، امکان شکوفایی بدهد و آنان را نسبت به دیگر اشخاص، خانواده و اجتماع مسئول سازد. توجه به سلامت محیط مدارس و فضای سبز آن باعث علاقه مندی کودک به محیط مدرسه و سلامت جسم و روان او می گردد. مدارس باید به گونه ای باشند تا از هر لحاظ به نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی دانش آموزان پاسخ دهند.